

על בית העלמין בכפר ויתקין

בית העלמין הוקם בכפר אחרי המעבר לנקודת הקבע.

משה לויתן, הנפטר הראשון בשנת 1931, טבע בנחל בזמן עבודתו בחריש (כנראה בשטח האי) הוא נקבר על הגבעה דרומית לבית הגדול בקבר בודד¹. החברים נטעו סביבו חורשת אורנים שנודעה בשם "חורשת לויתן". בשנת 1948 הועבר הקבר לבית העלמין בכפר.

הנפטר השני, בשנת תרצ"ד, היה אלכסנדר ספרים, אביהם של שלום ספרים וטובה לביא. בית העלמין טרם נפתח והוא נקבר בבית העלמין בחזרה.

ב-27.5.1934 נפטר חבר הכפר צבי ברכיהו, והוחלט להקים בית עלמין בכפר. המקום שנבחר היה על הגבעה מצפון לכפר.

בשנת העשור לכפר (1940) היו בבית העלמין 10 קברים:

צבי ברכיהו שנפטר בגיל 41

יפה צומר בת 36

יצחק כשר בן 36 שנרצח על שפת הים במאורעות 1936-1939

שרה ספרים בת 29

שרה בן-צבי בת 27

והורי החברים:

פרץ צימחוביץ בן 63

חיה שרה גפני בת 63

עמליה שטרן בת 63 (אמה של קלרה ברטניצקי)

שני קברי תינוקות ממשפחות לוקוב

¹ מאוחר יותר, בשנות החמישים, נבנה על גבעה זו בית ההבראה של עובדי המדינה

בשנת ה-כ"ה לכפר היו בבית העלמין כשבעים ושבעה קברים מהם:

עשרים ושבעה קברים של חברי ובני הכפר.

ביניהם:

ארבעה קברים של בני הכפר:

- ברוך ספיבק (שפי) הבן הבכור של הכפר שנפטר ממחלה קשה בשובו מקרבות מלחמת העולם השנייה באיטליה.
- צבי יבלונסקי, שנפל במלחמת השחרור
- יוסף צומר, שנפל בתאונת אימונים בצה"ל.
- ורדה פרידמן, שירדה עם בני המושבים לנגב, ונרצחה ע"י מסתננים בחתונה במושב פטיש.

שני קברים של חללי צה"ל מ"קרב אלטלנה" שהיה על שפת הים:

חיים משה כץ

יעקב פריד

ועוד כארבעים וחמישה קברים של הורים, ילדים, בני משפחות החברים ותושבים ושלושה קברים של תושבי מכמורת, בהם קברו של יוסף (גרשון) פרנס שנרצח ע"י פורעים ערביים, בעיר התחתית בחיפה בתחילת שנת 1948.

ארבעה מבני הכפר שנהרגו במלחמת השחרור קבורים בבתי קברות שונים בארץ, אך בבית העלמין בכפר הוקמה מצבת זיכרון לזכרם.²

ישעיהו (שיקה) תהבלום – קבור בירושלים

ארז דגני – בקרית ענבים

יצחק ליפין – בתל מונד

מנחם כהן (בן אפרים) בחיפה

נוהל הקבורה:

מיקום הקבר נקבע על ידי יו"ר ועדת בית העלמין יחד עם נציגי המשפחה. הוא סומן ב-4 יתדות שהוקפו בחבל סימון. חפירת הקבר נעשתה על ידי אחד מחברי הכפר. אחרי מלחמת השחרור היה החופר שלמה מסורי מגאולי תימן. בעשרות השנים האחרונות החופר היה כפיר בן אריה.

בשנים הראשונות, ארון הנפטר הוצב על הבמה בבית העם. סביבו ישבו בני המשפחה. ציבור החברים ישב למטה באולם. הארון הוצא מבית העם והובל לבית העלמין על כתפי החברים כשקהל המלווים צועד אחריו ברגל.

בסוף שנות החמישים (טו' תמוז תש"ך) העבירו את הצבת הארון לבנין החדש של "יד לבנים". חנה סטריקובסקי, שגרה בסמוך לו היתה מדליקה את הנרות משני צידי הארון סמוך לראשו של הנפטר.

² כנראה בשנת 1960. ההחלטה טו' תמוז תש"ך

הארון היה נישא לבית העלמין ע"ג טנדר וקהל המלווים נסע אחריו במכוניות וטרקטורים. לעיתים היו הארון וקהל המלווים עוברים דרך בית הכנסת.

בשנים האחרונות מובא הארון, על ידי המועצה הדתית של עמק חפר, ישירות לבית העלמין.

טקס ההלוויה היה תמיד מסורתי ונוהל על ידי אדם דתי. שלום אמיתי, השוחט של הכפר ניהל אותו מיום בואו לכפר בשנת 1947 ועד פטירתו בשנת 2001. ברוב ההלוויות נישאו ההספדים על ידי נציג הכפר ובני המשפחה וחברים. כמו כן, הונח זר פרחים בשם חברי הכפר.

יו"ר ועדת בית העלמין

יו"ר ועדת בית העלמין הראשון היה אברהם ספיבק (שפי). הוא נשא בתפקיד כנראה עד סוף שנות השישים למעלה מ-30 שנה.

אברהם העביר את השרביט לברוך כספי (זילברברג) שנשא בתפקיד מספר שנים.

ל-יו"ר הבא של הועדה נבחר הח' אריה גלעד שפעל בשנות השבעים והשמונים.

אחרי אריה גלעד עבר התפקיד למאיר כספי ואחריו בתחילת שנות התשעים לאלי חרובי עד פטירתו הפתאומי בשנת 1993.

את התפקיד קיבל גדעון חרובי במשך מספר שנים, ואחריו עבר התפקיד לאבי גולדנטל.

הרחבת בית העלמין (גוש ה')

בשנת 1976 נבחרה ועדה לנושא. הועדה פנתה לאדריכל הגנים זליגמן, משכונת בית חזון שליד כפר הראה. זליגמן הציע לדרג את השטח המדרוני שממערב לבית העלמין בקירות תמך (טרסות) ועליהן לקבור. הצעתו לא התקבלה. הועדה הציעה למלא את המדרון בעפר, באופן שיהיה המשך דומה לשטח בית העלמין. הצעת הוועדה אושרה על ידי הנהלת הכפר. הביצוע נמסר לחברת "תנופה" והפיקוח נעשה על ידי הפרוייקטור של הכפר איציק קיפניס. למקום הובאו במשאיות אלפי קוב של עפר וכך הוכן השטח הידוע כיום כגוש ה'. לקראת החורף זרע, אריה גלעד, תלתן בשטח על מנת שימנע סחף של הקרקע על ידי מי הגשמים. בכל זאת נוצרו בשטח ערוצים קטנים. אריה יצר מחביות פח צינורות ניקוז והשטח עבר את החורף בשלום. הקבורה בגוש ה' החלה בשנת 1995, כ-17 שנה לאחר מילוי השטח. ב-6.6.1978 התשלום לחב' תנופה היה בסך 132,892 לירות.

בשנות ה-90 נערך מיפוי וסקר של הקברים בבית העלמין על ידי שרי גלבוע ואלחנן רוזנברג. התברר שהיו עשרות קברים שלא ידענו לאלו משפחות לשייכם. פרסמתי בדף לחבר את שמות הנפטרים וקבלנו תשובות רבות. כיום ידועות לנו כל המשפחות של הקבורים בכפר (למעט שני קברים). השטח מופה וחולק ממערב למזרח: גוש א', גוש ב', גוש ג' וגוש ד'.

בשנת 1959 נערך הסכם בין כפר ויתקין לחופית בדבר קבורת מתייהם בבית העלמין של הכפר. חמישה נפטרים מחופית נקברו בבית העלמין שלנו עד 1971.

בתאריך ה-21.4.1966 הוחלט בישיבת ההנהלה כי "בית העלמין שלנו מיועד אך ורק לחברי ותושבי הכפר הגרים במקום".

בתאריך ה-20.7.1969 "הוחלט להקצות חלקה צבאית בבית הקברות שתשרת את ארבעת ישובי האיזור: כפר ויתקין, בית חרות, חופית ובית ינאי".

ב-1974.8 – הובאו לקבורת קבע בכפר חללי מלחמת יום הכיפורים.

ב-1974.8.6 – אפרים חסקין ז"ל.

ב-1974.8.8 – אריק כהנוביץ ז"ל.

11.12.1991 משרד הבטחון משתתף באחזקת החלקה הצבאית בכפר.

ב-1945.1.9 נתקבלה תרומה מאריה וורוביוב (אבא של טוביה אנקורי) בסך 20 לא"י. הוחלט לעשות שער לבית הקברות

ב-כח' באלול תש"ז (1947) סדרו מים ודרך לבית הקברות. מאוחר יותר סודרה רשת השקיה לכל הקברים.

ב-1974.7.26 כפר ויתקין בנה שערים לבית הקברות ב-3,500 לא"י.

כמו כן, נבנה בסמוך לבית העלמין מחסן ומבנה שירותים. מאוחר יותר חובר המבנה לרשת החשמל.

נקיון בית העלמין

בתחילה הוטל התפקיד על קדיה מאליכין, עובדת הנקיון של הכפר.

מאוחר יותר ב-14.10.1991 נחתם הסכם עם קבלן גינון לאחזקת בית העלמין. מאז בוצע הנקיון על ידי קבלנים שונים.

כניסת המועצה הדתית כפר-הרואה עמק-חפר

מדינת ישראל מקציבה כספים לשירותי דת בישובים והם ניתנים דרך המועצות הדתיות. כך נכנסה המועצה הדתית לבית העלמין שלנו. לדוגמא:

7.6.1992 - הצעה לשיפוץ בית העלמין בסכום 30,000 ₪ מזה מענק המועצה הדתית. יש להגיש להם צילום חשבוניות ההוצאה.

29.7.1992 – שיפוץ הכניסה לבית העלמין – עלות 18,000 ₪. המועצה הדתית משתתפת ב-50% כפר ויתקין 25% חופית + בית ינאי + נעורים 25%.

בשנים האחרונות נבנתה פרגולה לטכס ההלוויות וההספדים. לפני שנה, ב-2015, רוצפה הדרך הפנימית מהפרגולה עד החלקה של חופית, בית ינאי, נעורים.

ארון הנפטר מגיע ברכב של המועצה הדתית ועובדים מטעמה חופרים את הקבר, מורידים אליו את הארון ומכסים. לא כפי שהיה נהוג בעבר, שעסקו בכך מתנדבים מאנשי הכפר.

כל פעולות הבניה והפיתוח בשטח בית העלמין נעשות כיום במימון המועצה הדתית וארבעת הישובים

יש לציין במיוחד שני אנשים שהיו פעילים מאוד בכל הקשור לבית העלמין הם: אריה גלעד ואלחנן רוזנברג.

אריה גלעד

כתב את התקנון לבית העלמין שהובא לאישור המועצה ב-18.6.1986.

בוני המצבות לא הקפידו ביציקת היסוד (פלטת הבטון) שתחת המצבה. ולכן חלק מהמצבות שקעו במשך השנים. אריה קבע וכתב את מידות הפלטה (אורך, רוחב, עובי) ומספר מוטות הברזל ועוביים שבתוכה, ולפי תוכניתו ביצעו הקבלנים את הקמת המצבות.

גוש ד' אפשר לראות השורות והמצבות הישרות, פרי עבודתו של אריה.

אריה יזם את בנייתו של גוש ה' ועוד ועוד.

אלחנן רוזנברג (חוניש)

היה חבר פעיל בוועדות בית העלמין, אחרי אריה גלעד. הוא לא רצה לעמוד בראש הועדה והעדיף ליזום ולפעול רבות בשטח בית העלמין:

סריקה ומיפוי של השטח, יחד עם שרי גלבע. השטח חולק לארבעה גושים שביניהם שבילים מרוצפים: גוש א' גוש ב' גוש ג' וגוש ד'. בין גוש ב' לגוש ג' יש שביל חלקי.

חונש יזם ובצע את העברת מצבת הזיכרון לקהילת מז'יבוז' ממקומה אחרי בית הכנסת לבית העלמין. ההעברה בוצעה על חשבונם של בני הדור הראשון והשני של בני מז'יבוז' שבכפר (למעט שתי משפחות), בשנת 1996.

חונש הציב במקום אבן מצבה לזכר קדושי השואה. סידר את הלוחות שתמכו בקירות הקבר בזמן חפירתו ועוד ועוד.

כתב: גדעון חרובי

ערכה: שרי גלבע